

לפרשת חיי שרה – תשע"ז

שאלה של זיווג

יוסי פרידמן

במרכז פרשת השבוע חיי-שרה עומד חיפוש הזיווג המתאים ליצחק אבינו. אצל האבות, מציאת הזיווג המתאים מקבלת חשיבות כפולה, מעבר להתאמה האישית בין בני הזוג יש חשיבות נוספת הקשורה להקנת והנחלת המידות לדורות הבאים בבניית עם ישראל.

אברהם אבינו שמידתו חסד, היה זקוק לבת זוג שמידתה גבורה ושרה אימנו שמייצגת מידה זו אינה חוששת להתעמת עם אברהם אבינו ומצווה עליו לגרש את ישמעאל והגר. יצחק מצדו מייצג את מידת הגבורה שבאה לידי ביטוי בעקדה (הוא לא ברח אלא הלך עם אביו להר המוריה למרות שהבין שהוא בעצמו קרבן העולה), זקוק לבת זוג שמידתה חסד. יעקב, בכיר האבות, מייצג את מידת אמת או תפארת שהיא שילוב של גבורה וחסד, לכן היה זקוק לשתי בנות זוג כנגד כל אחת מהמידות.

כאשר אברהם אבינו שולח את אליעזר עבדו לחפש בת זוג מתאימה ליצחק, הוא מצווה אותו לא לקחת בת-זוג מבנות הכנעני אלא רק ממולדתו ובתנאי שהבחורה תסכים לבוא איתו ולא שישב את יצחק שמה, אך מעבר לכך הוא לא נותן לא קריטריונים לבחירת בת הזוג. אליעזר בעצמו, בבקשה מהקב"ה הוא הקובע סימנים / קריטריונים למציאת בת הזוג הנכונה. הבית-הלוי מסביר כי אליעזר בחן אותה בשלושה דברים: 1. האם מזגה טוב והיא תיתן לאדם זר שלא מכירה, לשותת ישירות מהכד וזו מידת החסד. 2. מה תעשה עם הכד לאחר ששתה מהמים, אם תביא אותו הביתה אולי פיו לא נקי והמים נמאסו והיא אינה נוהגת בחכמה. 3. אם תשפוך את המים לאחר ששתה היא תנהג כלפיו בביזיון, כך שהעצה הטובה היא שתציע להשקות את הגמלים עם המים הנותרים בכד כדי לא לבזותו מצד אחד ובנוסף כדי לא להביא הביתה מים שנמאסו. אך רבקה מעצמה הוסיפה עוד על כך והציעה לא רק להשקות לגמלים אלא לשאוב להם, ומסביר הבית הלוי שרבקה חסתה על כבודו של אליעזר שמא יחשוב שסיבת השקיית הגמלים היא רק כי אינה רוצה לשאת את המים הביתה, לכן רבקה אמרה שתשאב עוד מים עבור הגמלים ובכך הניחה את דעתו אליעזר.

על פי הבית-הלוי מובן כי הקריטריונים לבחירת בת הזוג של יצחק מתמקדים דווקא בחסד ומידות (דרך ארץ, חכמה) האמורים להשלים את מידת הגבורה של יצחק. רבקה חייבת להצטיין דווקא במידות אלו ולא במידת הגבורה כדי להיות בת-זוג מתאימה ליצחק. והנה, בפרשת תולדות אנו מוצאים מחלוקת בין יצחק ורבקה לגבי תפקיד הבנים עשו ויעקב. בעוד שיצחק סובר שעשו ויעקב ביחד ימשיכו את המורשת ויקימו את העם (עשו בעבודת השדה ויעקב בלימוד כעין יששכר וזבולון), רבקה מבינה נכון, כי יעקב בלבד יקים את עם ישראל ללא עשו. אך רבקה לא מתעמתת עם יצחק, בניגוד לשרה המצווה לאברהם אבינו לגרש את ישמעאל או רחל הדורשת מיעקב "הבה-לי בנים". רבקה אינה מעיזה להעמיד את יצחק באופן ישיר על טעותו ולהודי לו על רצונות הנקם של עשו, אלא היא עוזרת ליעקב מאחור גבו של יצחק בלקיחת הברכות על הגשמיות וכמו-כן כאשר היא מיעצת ליעקב לברוח מעשו אינה מודיעה ליצחק על רצון עשו לנקום ביעקב אלא תולה את יציאת יעקב במציאת זיווג מתאים. הנצי"ב מסביר כי כאשר רבקה פוגשת לראשונה את יצחק כאשר הוא יוצא לשדה כמתואר בסוף הפרשה היא נופלת מהגמל מרוב פחד ואימה ומאז נקבע בלבה פחד ביחס ליצחק ולכן היא לא דברה עם יצחק כמו שדברה שרה עם אברהם או רחל עם יעקב שלא הסתירו את כעסם ולא בושו לדבר איתם ישירות. רבקה המייצגת את מידת החסד ומידת הבושה כנגד גבורתו של יצחק אינה בעלת אומץ כדי להעמיד את יצחק ישירות על טעותו למרות שידועת את האמר ולכן בוחרת באופן אחר כדי שהברכות יגיעו ליעקב.